

Änglamark & HIMLAJORD

*Förundran, handling
och hopp*

REFLEKTIONSMATERIAL
som du gärna får ta med hem

Svenska kyrkan
VISLANDA OCH BLÄDINGE

sensus

Idén till utställningen Änglamark & Himlajord presenterades under våren 2021 av Marie Carlsson, musiker i vår församling:

- Jag ville göra något på temat skapelsen och klimatet för alla de som besöker våra kyrkor i sommar. Att väcka tankar och tacksamhet, ge inspiration och handlingskraft. För vi kan alla vara med och bidra till en ljusare framtid. Alla behövs och tillsammans kan vi klara det!

Tillsammans med Marie Carlsson, har Kristin Horn Sellström, Johanna Brandi och Yvonne Andersson arbetat fram utställningens gestaltning.

Bilderna är tagna av: Marew Piwnicki, Adam Niescioruk, Bernard Hermant, Bruno Figueiredo, Chris Gallagher, Melissa Askew och Michael Held på Unsplash.com.

I vår församling har vi bland annat gjort följande insatser för klimatet:

Vi har installerat bergvärmepumpar till alla fastigheter

Vi köper endast "grön" el

Vi har installerat solceller på församlingshemmet Lyktan.

Vi har bytt till LED-belysning på Vislanda kyrkogård och annan utomhus belysning samt delvis i Lyktan.

Vi har eldrivna fordon på kyrkogården.

Vi har övergått till fler eldrivna maskiner på kyrkogården, trimmer, häcksaxar, lövblås osv.

Vill du läsa mer om klimat- och miljöarbetet i Vislanda-Blädinge församling? *Gå till www.svenskakyrkan.se/vislanda-bladinge/miljon*

Har du idéer hur vi kan bli ännu bättre för klimatets skull?

Mejla till kyrkoherde Anders Lindow på anders.lindow@svenskakyrkan.se

Följ oss gärna på

facebook.com/svenskakyrkan.vislanda.bladinge
instagram.com/svenskakyrkanvislndabladinge

1. Helheten

*I varje bit bröd
jag tar i munnen
finns alla människor
hela jorden, hela himlen
och alla stjärnorna.*

Ur *Förundran* av Stefan Edman

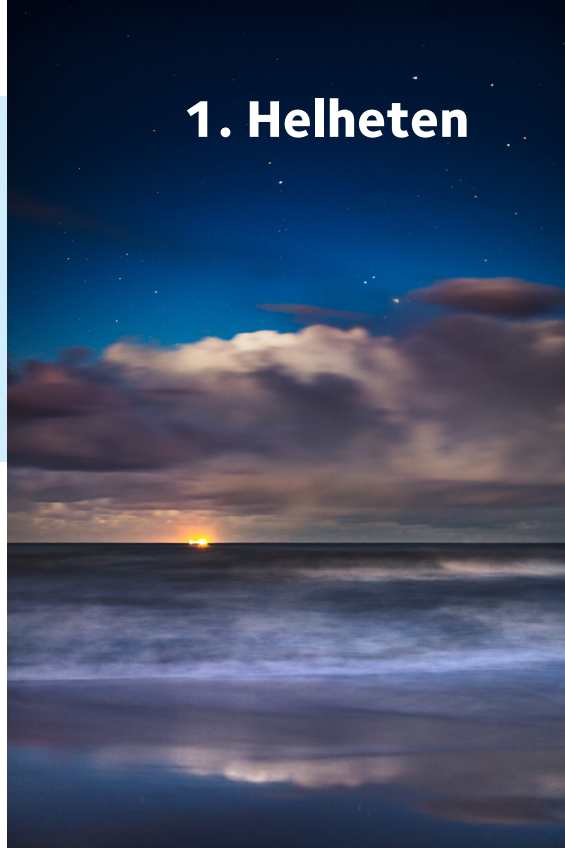
Göran Sonnevis ord väcker känslan av att allt hör ihop. Allt på jorden - och till och med alla stjärnor i universum - är sammanlänkade, sammanbundna som trådarna i en väv:

När jag tar mig tid att titta på ett pappersark, kan jag se moln. Molnen som skapar regn. Regnvattnet som hjälper trädet att växa. Jag ser allt levande under och ovan jord i trä-

dets närhet. Allt som har samverkat med trädet. Jag ser svamparnas trådar, insekter, rådjuret under dess grenar, fåglar och andra växter runt omkring. Trädets rötter tar upp näring. Årstider kommer och går. Åren passerar. Jag ser skogshuggaren och alla maskiner som skapats för att hugga ner och transportera trädet, och sedan tillverka just detta pappersark. Jag ser alla människor som har varit involverade i denna kreativa process, så att pappret till slut kan ligga i min hand.

Stefan Edman skriver i sin bok *Förundran*: "Moder Jord är en levande kropp". Allt på jorden är sammanvävt. Vi är beroende av varandra. I denna levande kropp - jorden - är vi alla delaktiga.

Reflektera *Tänk på en matvara eller maträtt, som du tycker om och äter ofta. Hur har den blivit till? Vilka delar av skapelsen har samverkat för att skapa din favoriträtt?*

2. Förundran

*"I denna ljuva sommartid
gå ut, min själ, och gläd dig vid
den store Gudens gåvor.
Se, hur i prydnad jorden står,
se, hur för dig och mig hon får
så underbara gåvor.*

Psalm 200

Reflektera

Vad i livets skapelse väcker din förundran? Vad förundras du mest av i naturen? Stanna vid den känslan en stund. Tacka för denna gåva.

Naturen är en källa av gåvor, oavsett årstid. Gåvor som kan väcka förundran. En förundran över skapelsens skönhet och livets alla gåvor, från minsta atom till universums stora mysterium. Vår förundran över skapelsen kan ge oss hopp. Hopp när vi misströstar. Förundran kan väcka en omsorg om världen vi lever i, planeten som är vårt hem och allt liv som vi delar denna plats med. Förundran kan ge oss mod att pröva nya vägar i tider av förändring.

"It seems to me that the natural world is the greatest source of excitement; the greatest source of visual beauty; the greatest source of intellectual interest. It is the greatest source of so much in life that makes life worth living."

David Attenborough

3. Krisen

”Klimatkrisen är sannolikt den största gemensamma utmaningen som mänskligheten stått inför.

Tiden är knapp.”

Ur Ett biskopsbrev om klimatet

Hur har Svenska kyrkan kommit fram till detta?

Slutsatsen bygger på ett naturvetenskapligt perspektiv. Enligt SMHI är klimatförändringen ett faktum – den är snabb och beror huvudsakligen på att vi människor släpper ut koldioxid och andra växthusgaser.

Sedan 1800-talets mitt har den globala medeltemperaturen ökat med drygt 1 grader Celsius. I Sverige går uppvärmningen snabbare än det globala genomsnittet.

Vi pratar om medeltemperatur och kanske är det inte helt solklart vad en ökning kan innebära? Vilka blir egentligen konsekvenserna för planeten, för mänskligheten om vi inte hejdar den globala uppvärmningen? På nästa uppslag kan du läsa mer om vad vi försöker förhindra.

Reflektera Märker du av en klimatförändring där du bor? Vilka klimatförändringar kan komma att ske i din närmiljö i framtiden?

Konsekvenser av ett varmare klimat

Globala tecken på klimatförändringarna är värmeböljor, torka, skogsbränder, hotad livsmedelssäkerhet, ökad hunger, kraftigare orkaner, försurade hav, smältande glaciärer och havsis, döda korallrev, väderkatastrofer som tvingar fler att fly sina hem, stor förlust av biologisk mångfald.

Havsytan längs Sveriges kuster har i genomsnitt stigit med omkring 20 cm sedan år 1890. I en värld med 1,5 graders högre medeltemperatur beräknas havsytan stiga med 40 cm, i genomsnitt globalt, till år 2100. Vid 2 graders uppvärmning är siffran 46 cm. Skillnaden skulle kunna sätta en tiondel av Bangladesh under vatten.

Regn- och snö mängden i Sverige har ökat med omkring tio procent sedan 1960. Antalet dagar med kraftig nederbörd ökar under vinter, vår och höst i större delen av landet, i fjällen med uppemot 25 %. Den ökade översvämningsrisken drabbar framförallt bebyggelse, vägar, järnvägar och VA-system.

Vintrarna blir allt kortare och våren gör entré tidigare än för tio, femton år sedan. Vegetationsperioden, tiden när det växer, har sedan 1980-talet förlängts med några veckor i norra Sverige och en vecka i Sydsverige. På hundra år har björkens lövsprickning och vitsippspremiären flyttats tillbaka två veckor. Somliga insekter får problem när deras värd-växter blommar tidigare eller blir mindre vanliga. Flyttfåglarnas häckning synkroniserar sämre med tillgången på insektsföda.

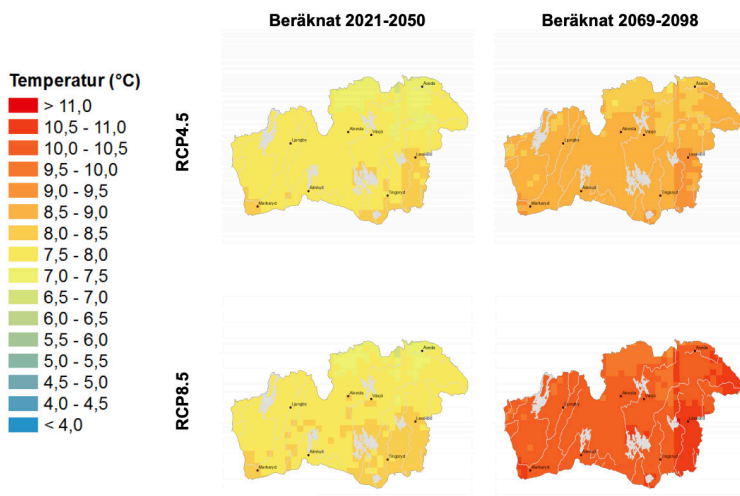
Många av världens ekosystem kommer inte att hinna anpassa sig till ett varmare och fuktigare klimat när förändringarna går för fort. Istället riskerar de att stegvis förvandlas. Ett ekosystem som pekas ut som särskilt känsligt är skogen i Nordeuropa, alltså den gran- och tallskog som vi har mycket av här i Sverige.

Ur Bråttom men inte kört av Stefan Edman.

Ett par grader varmare. 40 centimeter högre havsnivå. Tidigare vår. Kanske tror du att det inte gör någon större skillnad för just dig? Men faktum är att varje snabb förändring i våra ekosystem får konsekvenser för var och en av oss. Även för de som lyckas undvika bränder och översvämningar, så är det -bland annat - vår matförsörjning som står på spel. Det krävs kraftiga åtgärder på alla nivåer av klimatarbetet för att hejda den globala uppvärmningen. Om vi fortsätter på den kurs som vi håller nu, stannar det inte vid dessa skräckinjagande scenarios, då riskerar vi att göra vår planet helt obeboelig.

Vad händer med klimatet i Kronobergs län?

SMHI har länsvisa klimatanalyser fullspäckade med fakta, för den som vill skaffa sig mer information. RCP 4.5 innebär att vi med hjälp av en kraftig klimatpolitik lyckas bromsa klimatförändringarna något. RCP 8.5 innebär att vi fortsätter på inslagen kurs. Bilden visar årsmedeltemperatur för båda dessa scenarier.

Vill du läsa hela klimatanalysen för Kronobergs län på SMHI? Scanna QR-koden med din mobiltelefon.

En varm sommar betyder inte klimatförändring, inte heller en varm vinter eller någon enstaka väderhändelse. En kall sommar kan därför inte heller användas som bevis på att det inte sker klimatförändringar. Man kan säga att klimat är väder över mycket lång tid. Därför kan det vara svårt att själv uppfatta klimatförändringarna i realtid, och det går inte heller göra utsagor om klimatet baserat på hur varmt det var på semestern. Vill du förstå mer?

Ett tips är att läsa på www.smhi.se, där finns mycket kunskap att hämta.

4. Ett jordklot

Reflektera

Vad tänker du kring detta?
Använder du mer än din del av jordens resurser?

Den 6 april i år, hade vi i Sverige redan förbrukat alla våra resurser för år 2021. Om alla människor på jorden skulle leva som vi i Sverige gör, behövs naturresurser och ett biologiskt utrymme som motsvarar fler än 4 jordklot.

Det enda vi har är skapelsen. Det finns inga andra resurser för oss människor att skapa ett gott liv av. Ibland pratar vi om "naturliga ingredienser" som om det skulle finnas onaturliga? Det är en illusion.

Allt vi har, hela vårt livsutrymme, kommer från naturen, från ekosystemen, från Moder Jord. Varken mer, eller mindre. Det är ingen liten sak att konstatera.

Vad händer om vi inte förvaltar vår enda resurs, vår enda möjlighet till liv? Vad händer med Skapelsen, vad händer med oss?

Vill du testa ditt klimatavtryck?

Det finns flera olika sidor på internet där man kan beräkna sitt eget klimatavtryck och få tips på hur man kan minska det.

En av dem är www.climatehero.se, där kan du ta ett test och ytterligare steg på vägen mot att bli en klimathjälte!

Together we can make significant improvements to the world around us by consuming less and contributing more.

—The Minimalists

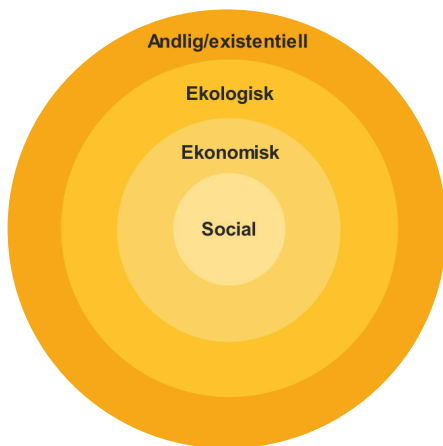
Ur Svenska kyrkans miljöutbildning:

I FN:s definition av hållbar utveckling beskrivs tre dimensioner av hållbarhet: social, ekonomisk och ekologisk/miljömässig. Alla tre dimensionerna behövs för att nå en hållbar utveckling och de är ömsesidigt beroende av varandra.

Vi människor är beroende av det som naturen ger och att jordens ekosystem fungerar väl. Så därför låter vi den ekologiska, miljömässiga hållbarhetsdimensionen omsluta de två andra. Är ekosystemen negativt påverkade så är det svårt att skapa starka ekonomier och social välfärd för alla.

Men denna bild fångar inte fullt ut Svenska kyrkans arbete för en hållbar utveckling. I sin *Färdplan för klimatet* vill Svenska kyrkan även lyfta fram existentiella, andliga aspekter av tillvaron och klimatkrisen. Kristen tro och livssyn menar att allt liv har skapats av Gud och är heligt. Och att vi människor är förvaltare av skapelsen. Den andliga och existentiella dimensionen får därför omsluta de andra tre.

5. Ett gott liv, ett hållbart liv

Reflektera Vad är ett gott liv för mig? Vad är "tillräckligt"?
Vad är andligt och existensiellt hållbart?

6. Rättvisa

Reflektera

Vad innebär klimaträttvisa?
Vilket ansvar har vi som lever i
ett rikt land med stora resurser?
Hur kan jag och min
församling tillsammans stötta de
mest utsatta?

Läs mer om ACT Svenska kyrkans
arbete och skriv under för klimat-
rättvisa på

[www.svenskakyrkan.se/
act/klimatrattvisa](http://www.svenskakyrkan.se/act/klimatrattvisa)

*Guds kärlek är som stranden
och som gräset, är vind och
vidd och ett oändligt hem.*

Psalm 289

Guds kärlek är "ett oändligt hem" för oss alla. I klimatkrisen drabbas människor som redan lever i fattigdom och utsatthet hårdast. De som har bidragit minst till utsläppen av växthusgaser, är de mest utsatta.

Många människor lever redan idag med klimatförändringar. Deras dagliga liv, försörjning och överlevnad påverkas på ett förödande sätt av de förändringar som sker.

Att ta ansvar och stödja de som drabbas mest, är kärnan i klimaträttvisa – en viktig del av svenska kyrkans Färdplan för klimatet. Detta arbete sker till exempel genom Act Svenska kyrkan och andra samarbetspartners.

7. Framtiden

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

Ur *Vår gemensamma framtid*,
Brundtlandkommissionens
rapport, 1987

Det räcker alltså inte med att fokusera bara på vissa länders eller grupperas välbefinnande – eller på hela mänsklighetens behov här och nu. Det handlar också om fördelningen mellan oss idag och kommande generationer.

Reflektera Hur vill du att framtiden ska se ut?

*”Hoppet har två vackra döttrar i världen,
Förnuftet och Modet.*

*Förnuft, så att det som inte bör ske inte sker,
och Mod, så att det som bör ske kan ske.”*

-Augustinus, filosof och kyrkofader (354-430)

8. Handling och hopp

"När vi skyddar naturen, är vi naturen som skyddar sig själv."

Greta Thunberg

Livet är en gåva och kreativiteten är vårt redskap för att skapa positiv förändring. Genom att arbeta tillsammans kan nya möjligheter födas. Vi får förnyat hopp, energi och mod!

Handling skapar hopp!

Det är lätt att känna stor maktlöshet när katastrofrapporterna duggar tätt. Oron för framtiden kan vara förlamande. Var och en av oss kan inte lösa klimatkrisen, men tillsammans kan vi åstadkomma stora förändringar. Det är inte viktigt att en människa gör allting rätt, men det är viktigt att vi alla gör det vi kan för att bidra till att hejda klimatförändringarna.

På nästa uppslag får du en utmaning och en hel massa tips på sådant DU kan göra för planeten.

Reflektera

Vad kan vi göra för att främja klimatet och hela vår skapelse, för att skapa ett hållbart samhälle för oss själva och kommande generationer? Vad kan vi i vår församling göra?

Lästips för barn!

Vår planet: Vårt fantastiska hem i universum.

6-9 år, Attenborough, David

Göra gott: Kokbok för unga miljöhjältar.

9-12 år Rockström, Johan,
Landqvist, Malin, Bignet, Victoria

Kunskap är makt. Boktips för dig som vill rädda planeten:

<i>Sånger från jorden. 32 röster för en ny relation till planeten.</i>	Askmar, Elinor & Martling, Amanda
<i>Ett liv på vår planet,</i>	Attenborough, David
<i>Klimatkrisens Sverige. Så förändras vårt land från norr till söder.</i>	Bjerström, Erika
<i>En annan framtid: Magnus Carlsons hållbarhetsresa.</i>	Carlson, Magnus
<i>Förundran. Natur som ger livslust</i>	Edman, Stefan
<i>Bråttom men inte kört. Frågor och svar om klimatet.</i>	Edman, Stefan
<i>Ett biskopsbrev om klimatet.</i>	Svenska kyrkans biskopar.
<i>Det minsta vi kan göra är så mycket som möjligt och lite till.</i>	Holmgren, Pär
<i>Climate Justice</i>	Robinson, Mary
<i>Big world, small planet. Välfärd inom planetens gränser.</i>	Rockström, Johan & Klum, Mattias
<i>Recept som förändrar världen</i>	Rockström, Johan, Landqvist, Maria mfl.
<i>Naturskyddsföreningens guide till ett hållbart liv.</i>	Ståhl, Johanna & Neiman, Eva-Lena
<i>No one is too small to make a difference</i>	Thunberg, Greta
<i>Scener ur hjärtat.</i>	Thunberg, Svante, Ernman, Malena
<i>Den oboeoliga planeten. Livet efter uppvärmningen.</i>	Wallace-Wells, David
<i>En annan värld är möjlig</i>	Wåhlin, Magnus P

Rädda bina! sa Nisse till Newton.

6-9 år, Lindholm, Jessica

Första naturhjälpens räddar djuren.

6-9 år Rottböll, Grethe & Garhamn, Anna-Karin

Fler klimat-böcker för barn hittar du här:

varabarnsklimat.se/barnbocker-for-klimatin-tresserade/

Jag antar utmaningen att skapa hopp genom handling!

För klimatet skull tänker jag:

Ett steg i taget - TILLSAMMANS för planeten!

22 tips för ett hållbart liv

1. Välj förnybar energi och investera gärna i egna solpaneler.

2. Välj bort bilen och gå, cykla eller åk kollektivtrafik när det är möjligt.

3. Återvinn ALLT!

4. Konsumera mindre och när du behöver något, köp second-hand.

5. Ta hand om dina kläder och saker, så håller de längre.

6. Ät mer vegetariskt och efter säsong.

7. Äter du kött - välj ekologiskt och närproducerat.

8. Välj bort produkter med palmolja - för regnskogens skull.

9. Tacka nej till reklam.

10. Släck lamporna och låt inga apparater stå på stand-by-läge.

11. Dammsug bakom kyl och frys, och frosta ur, så drar de mindre energi.

12. Odladina egna grönsaker!

13. Låt gräsmattan blomma, för binas skull.

14. Läs på om miljön, och se till att välja trovärdiga källor. Tro inte på troll!

15. Sätt press på dina politiker.

16. Dela med dig av goda exempel på miljösmartness till dina nära och kära och peppa alla som försöker leva hållbart.

17. Släng inte mat i onödan, restfest är smart för både plånbok och miljö.

18. Utöva konsumentmakt, handla av företag som gör gott för miljön.

19. Ägodela! Dela prylar med grannar och vänner - alla behöver inte äga allt själva.

20. Se över din pension på pensionsmyndighetens sida - är dina pengar placerade i gröna alternativ?

21. Stötta organisationer och föreningar som kämpar för miljön.

22. Hemestra!

Med inspiration från

Naturskyddsföreningens guide till ett hållbart liv.

Tänk att din tillvaro på den här planeten, ska vara en del av det fantastiska kretslopp som är Skapelsen. Hur kan du leva för att bidra till den istället för att lämna ett skadligt avtryck? Fler tips kan du hitta på www.naturskyddsforeningen.se

Bön för klimatet

Evige Gud, hela jorden är full av din härlighet.
Till dig bär vi fram skapelsens våndor i klimatkrisens tid.
Vi ber om nåden att få göra gott,
som dina skapade medskapare.
Jesus Kristus, du har gått på vår jord
och lever mitt ibland oss.
Gör oss känsliga för människors o
ch hela skapelsens lidande.

Stärk oss i arbetet för ett värdigt liv,
i rättvisa och solidaritet med dem som lever
och kommer att leva.
Heliga Ande, modets och självbesinningens kraft,
du talar till våra samveten.
Trösta oss när vi lider och plågas av ångest.
Ge oss oro när vi domnar i bekvämlighetens ro.
Skapa om oss till att bli vad vi är:
en enda mänsklighet under samma himmel.

Ur Ett biskopsbrev om klimatet, 2019

